

PREVODITELJSKI RAD ŁUCJE DANIELEWSKE KAO VID PROMICANJA HRVATSKO-POLJSKIH KNJIŽEVNIH I KULTURNIH VEZA

JADRANKA NEMETH-JAJIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
Poljička cesta 35, HR – 21 000 Split
jadranka@ffst.hr

UDK: 821.162.1.09 Danielewska, Ł.
*008(497.5):008(438)
DOI: 10.15291/csi.4057
Pregledni članak
Primljen: 20. 11. 2021.
Prihvaćen za tisak: 2. 5. 2022.

Łucja Danielewska (1932. – 2004.), poljska književnica i prevoditeljica, u rodnome Poznanju nazivana *damom poznajnskoga pjesništva*, velik je dio svojega života prožela Hrvatskom. U njezinu prevoditeljskom radu, a prevodila je s bugarskoga, hrvatskoga, latinskoga, mađarskoga, ruskoga i srpskoga jezika, prijevodi s hrvatskoga zauzimaju posebno mjesto. S hrvatskim se jezikom toliko srodila da su i neke njezine pjesme nastale izvorno na hrvatskome jeziku. Prevođenjem s hrvatskoga osobito se intenzivno bavila devedesetih godina prošloga stoljeća, u burno vrijeme stjecanja hrvatske neovisnosti, kada je kao izvrsna poznavateljica hrvatske povijesti i kulture svojim kolegama i studentima na Katedri za slavensku filologiju Sveučilišta Adama Mickiewicza u Poznanju, ali i poljskoj književnoj i kulturnoj javnosti, tumačila bremenita ratna zbivanja koja su pogodila Hrvatsku i promicala identitetske odrednice hrvatske kulture. Devedesetih nastaju i njezini najznačajniji prijevodi s hrvatskoga na poljski. Tada objavljuje antologiju suvremenoga hrvatskog pjesništva *Żywe źródło* (1996) i izbor iz pjesništva Vesne Parun *Morska róža* (1998), a u osvit novoga tisućljeća izlazi i njezin prijevod romana *Kratki izlet* Ratka Cvetnića. Ovaj se rad bavi tim, ali i drugim prijevodima Łucje Danielewske s hrvatskoga na poljski, koji se u radu razmatraju u svjetlu promicanja hrvatsko-poljskih književnih i kulturnih veza i koji su joj priskrbili više nego vrijedno mjesto spomena kad je riječ o dodirnim točkama Hrvata i Poljaka.

KLJUČNE RIJEČI:

hrvatsko-poljske književne veze,
hrvatsko-poljske kulturne veze,
Łucja Danielewska, prevoditeljski rad, promicanje hrvatske kulture

1. UVOD

Łucja Danielewska potječe iz stare poznanjske obitelji. Rodila se 6. studenoga 1932. u Poznanju kao prvo od troje djece Jana i Gabriele Kowalkiewicz, a preminula je u 72. godini života, 23. kolovoza 2004. u rodnome gradu. Njezini roditelji, ljubitelji književnosti i kazališta, bili su vlasnici prodavaonice drvnog materijala kojim su opskrbljivali i Poznanjsku operu. Za Drugoga svjetskog rata obitelj je boravila u Varšavi do sloma Varšavskoga ustanka, potom bila deportirana u logore u Pruszkowu i Flossenbürgu, da bi se nakon rata uspjela vratiti u Poznanj. U Poznanju Łucja pohađa gimnaziju i glazbeni konzervatorij te upravni licej na kojem maturira 1951. (usp. *Wielkopolski alfabet pisarek* 2012: 51). Mlada Łucja sklapa brak s ekonomistom Jerzym Danielewskim s kojim ubrzo dobiva sina Przemysława (1953.), a poslije, u braku s knjižarom Lechom Kokocińskim, i sina Miłosza (1961. – 1983.). Kako navodi u biografskoj bilješki, brižno je nje govala sjećanje na poljske domoljube, na domoljubne tradicije i zasluge Ignacyja Danielewskoga (1829. – 1907.), pisca i urednika novina *Przyjaciel Ludu (Priyatelj naroda)*, što je i razlog zašto je zadržala prezime Danielewska, potom spomen na Józefa Skrzydlewskoga (1896. – 1952.), jednoga od organizatora Velikopoljskoga ustanka, a nakon rata žrtve komunističkoga režima, i Mariana Kowalkiewiczza, koji je poginuo u Varšavskome ustanku boreći se u redovima Armije Krajowe, postrojbe pokreta otpora u Poljskoj (usp. Danielewska 1997: 404).

Łucja Danielewska radila je kao knjižničarka, najduže u Knjižnici Raczyńskich (Biblioteka Raczyńskich) u Poznanju. Za njezin prevoditeljski rad osobito značenje ima studij slavistike, koji je u zrelih godinama upisala u Zagrebu, a završila ga je na Sveučilištu Adama Mickiewicza u Poznanju. Na Katedri za slavensku filologiju pri tom Sveučilištu, koje je među prvima od inozemnih sveučilišta imalo posebne studijske grupe za hrvatski i za srpski jezik, kroatistiku i srbistiku, predavala je kolegije iz prevođenja od 1994. do 2002. godine.

Kao književnica Danielewska je ponajprije pjesnikinja. Prve pjesme objavljuje 1954. u kulturnoj rubrici poznanjskih novina *Gazeta Poznańska*, kada je primljena i u Društvo mladih poljskih književnika (Koło Młodych Związku Literatów Polskich), a već 1957. sudjeluje u osnivanju Nezavisne književne grupe “Swantewit” (Literacka Grupa Niezależnych “Swantewit”), članicom koje je bila do 1965., do kada je grupa djelovala (usp. Głębička 2000: 42). U almanahu te grupe *Piąte strony świata (Pete strane svijeta)* objavila je jedanaest pjesama, a prvu samostalnu pjesničku zbirku, *Krótki cień południa (Kratka sjena podneva)*, objavljuje 1972. Više od dvaju desetljeća poslije, 1997., za poznanjskoga izdavača Koziółki

Poznańskie¹ priređuje *Piąte pory roku (Peta godišnja doba)*, opsežnu knjigu o svojem književnome i prevoditeljskome radu. Riječ je o divot-izdanju, a ilustrirao ga je poznati poljski umjetnik Tadeusz Sobkowiak.

Iako u prvome redu pjesnikinja, i to višekratno nagrađivana,² Danielewska je zapazena i kao autorica memoarske knjige *Potrety godzin (Portreti sati)* za koju je također dobila nagradu na 11. međunarodnim književnim susretima u Poznanju 1988. U toj je knjizi opisala sate provedene s Kazimierom Iłłakowiczównom, značajnom poljskom pjesnikinjom međuraća kojoj je više od deset godina, od 1971. do 1983., bila lektoricom.³ Poslije smrti pjesnikinje njezin skromni stan pretvoren je u muzej (Mieszkanie-Pracownia Kazimiery Iłłakowiczówny), kojem je Danielewska bila kustos.

O pjesničkom stvaralaštvu Danielewske, u pismu njoj upućenome, Zbiegniew Herbert rekao je: “Vašu sam knjigu pročitao ne samo jednom i često joj se vraćam. Čitanje mi je bilo poukom da je moguća i intimna i izvrsna poezija” (prema Wysocka [s. a.]).⁴ Poljski pjesnik Andrzej Babiński stavljao ju je uz bok Kazimiere Iłłakowiczównie i Ewe Najwer (prema Wysocka [s. a.]). O pjesmama Danielewske koje su izašle u hrvatskome prijevodu, a riječ je o pjesničkoj zbirci *Kao ptica* objavljenoj u Karlovcu 1989.,⁵ Vesna Parun napisala je esej *Suptilna jeka poezije*, u kojem je Danielewsku usporedila s Wisławom Szymborskom:⁶

Meni se čini – koliko ja poznam suvremenu poljsku poeziju – da je Lucji Danjelevskoj mjesto negdje uz Vislavu Šimborsku, s čijom sam se osebujujom poezijom upoznala mnogo ranije, budući da pripada – poput mene – starijoj pjesničkoj generaciji; ali ne povlačim paralelu između te dvije pjesnikinje samo zbog toga što su žene, nego zato jer smatram da se Šimborska i Danjelevska svojom poezijom veličanstveno dopunjuju. Ondje, naime, gdje misaonost Šimborske prelazi u intelektualnu ironiju, Danjelevska presijeca svoju raspetost između emocije i spoznaje začuđujućim stoicizmom; a ona to čini lapidarnim

¹ Ime izdavača zaštitni je znak grada Poznania: dva bijela jarca koja pokretana mehaničkom napravom u podne izlaze s tornja gradske vijećnice (Ratusz).

² Za svoj književni rad dobila je sedam nagrada te brojna priznanja za književno i kulturno djelovanje. Za cjelokupno pjesničko stvaralaštvo nagrada joj je dodijeljena na Varšavskim jesenima poezije 1990.

³ Lektoricom je bila u doslovnom značenju te riječi, ona koja je čitala. Svakodnevno je odlazila Iłły, kako je od milja nazivaju Poljaci, koja je, tada oslijepjela, živjela u Poznanju, i čitala joj.

⁴ “Książkę pani przeczytałem nie jeden raz i często do niej wracam. Lektura była dla mnie nauką że jest możliwa poezja intymna i świetna zarazem.” (Herbert prema Wysocka [s. a.]) (Sve citate u ovome radu s poljskoga je prevela autorica rada, op. a.)

⁵ Pjesme su s poljskoga preveli Ljubica Rosić, Milivoj Slaviček i Marija Lazić.

⁶ Nobelova nagrada za književnost Szymborskoj je dodijeljena 1996., dakle nakon što je Vesna Parun napisala navedene retke.

i virtuoznim zaokretom, obično poantom pjesme. Iza toga slijedi, kao poslije zadnjeg glazbenog takta, zlatna šutnja puna suptilnih jeka. Ondje, pak, gdje Vislava Šimborska ne može odoljeti svom analitičkom nervu te otvara svoju pjesničku imaginaciju satiri, Lucja Danjelevska se povlači u sebe dostojanstvenom rezignacijom, konstatirajući uzaludnost otpora sudbinskim kušnjama. Ali ta rezignacija, hermetična i suzdržana, pojavljujući se uvijek na pravome mjestu kao refren utihnule muzike duše, ne otupljuje nimalo oštricu autoričina duha koji ostaje – za sve vrijeme trajanja pjesničkog obreda – svjetlucač i nesmiljeno budan. (Parun 1990b: 298–299)

U književnome životu Poznanja Łucja Danielewska bila je vrlo aktivna, a njezino se ime posebno vezuje uz Književnu kavanu (Kawiarnia “Literacka”), koja se nalazila u samoj staroj gradskoj jezgri, gdje je i ona stanovala, na Starome Rynku. Kawiarnia “Literacka” bila je kulturno mjesto književnoga života Poznanja 70-ih i 80-ih godina prošloga stoljeća. Tu su se održavale književne večeri i predstavljanja knjiga, susreti s piscima i glumcima, a Danielewska je bila ne samo idejni začetnik tih okupljanja nego i punih šesnaest godina, od 1972. do 1988., voditeljica književnih susreta (usp. Danielewska 1997: 383). Njezini su je sugrađani s pravom nazivali *damom poznanjskoga pjesništva*.

U književnim je krugovima obnašala istaknute dužnosti: dvaput je bila dopredsjednicom poznanjskoga odjela Društva poljskih književnika, 1987. – 1989. i 1989. – 1992. Godine 1986. imenovana je i članicom Nacionalnoga vijeća za kulturu, a 1989. i članicom Vijeća fonda za književnost pri poljskom Ministarstvu kulture.

U spomen na Łucju Danielewsku, godine 2011. utemeljena je Fundacja Wspierania Kultury im. Łucji Danielewskiej (Fundacija potpore kulturi Łucje Danielewske), koja je s ciljem promicanja kulture i književnoga stvaralaštva te potpore mladim književnicima djelovala do travnja 2021. (usp. Fundacja Wspierania Kultury im. Łucji Danielewskiej). Tu je zakladu osnovala unuka pjesnikinje, a u godinama kada je zaklada djelovala u Poznanju se također održavalo pjesničko natjecanje sa svečanom dodjelom nagrada koja je priređivana 13. prosinca, na Łucjin imendan (usp. Wysocka [s. a.]).

2. KONTAKTI S HRVATSKOM

Za prevoditeljski rad Danielewske značajni su bili kontakti s Hrvatskom i s Hrvatima. Hrvatsku je redovito posjećivala gdje je u više navrata boravila i kao stipendistica Ministarstva znanosti Republike Hrvatske. Osobno je poznavala mnoge pjesnike čije je pjesme prevodila, a njezine su pjesme također prevedene na hrvatski. Osim već spome-

nute pjesničke zbirke *Kao ptica*, u Hrvatskoj joj je, u prijevodu Zorana Bundyka, izašla i zbirka *Orasi i vino (Orzechy i wino)*, koju je objavio izdavač Naprijed 1997. U Hrvatskoj su, u prvome broju 1991. pokrenutoga časopisa za poeziju *Zrcalo*, također objavljeni njezini prepjevi pjesama nekoliko suvremenih hrvatskih pjesnika (v. prilog Bibliografija prijevoda Lucje Danielewske s hrvatskoga na poljski). Kakvi su i koliko duboki bili kontakti uspostavljeni s Hrvatskom pokazuju riječi uredništva časopisa *Zrcalo* kojima se tom prigodom prevoditeljica Danielewska predstavlja hrvatskomu čitatelju:

Našoj kulturnoj javnosti poznata je po dosadašnjim prepjevima nekih suvremenih hrvatskih pjesnika (Parunove, Slavičeka, Milićevića i drugih), gostovanjima na književnim manifestacijama i slavističkim skupovima u Zagrebu, Dubrovniku, Karlovcu, Križevcima i Punatu, a u svojoj zemlji po dvadesetak knjiga lirike, putopisne proze, novela i eseja, nekoliko uglednih nacionalnih književnih nagrada te po ulozi vice-predsjednice Udruženja poljskih književnika u Poznańu i uglednog člana Saveza poljskih pisaca u Varšavi.

Od kraja veljače do početka srpnja ove godine gospođa Danielewska boravila je u Zagrebu gdje je koristila svoj studijski dopust da prati i proučava moderno hrvatsko pjesništvo. Ostvarila je mnoga vrijedna poznanstva s hrvatskim piscima te istodobno marljivo – sa strašću i žarom koji se rijetko viđa – prevodila. Rezultat njezina boravka u našoj sredini je zbirka od stotinu pjesama suvremenih hrvatskih pjesnika – od D. Tadijanovića do A. Žagar – koju je s povjerenjem dala upravo redakciji našega časopisa. Mi smo na tome zahvalni gospođi Danielewskoj, a ponajprije sretni što smo s njom i njezinim radom dobili nesumnjivo jednoga od najvećih prijatelja naše zemlje, naše kulture, jezika i – poezije. (Wiersze 1991: 77)

Boravci Danielewske u Hrvatskoj bili su popraćeni i novinskim intervjuima. U jednome od njih otkrila je što ju je to privuklo hrvatskomu jeziku i Hrvatskoj:

Još u ranoj mladosti, u vrijeme nacističke okupacije Varšave, moj otac slušao je Radio London, što je u to vrijeme bilo zabranjeno. Jednom prilikom čula sam emisiju na meni nepoznatome jeziku. Tada mi se činilo kao da slušam kakvu bajku. Vaš jezik ima jednu posebnu, čarobnu melodiju, koja me privukla. (...) I povijesna sudbina naših dviju zemalja jako je slična, sve me to prema vašoj zemlji toliko vuklo da sam morala krenuti tim putem. (Vuković 1996: 4)

i kako je učila hrvatski jezik:

(...) kao pisac i stipendist mogla sam putovati u inozemstvo, u zemlju po izboru. Tako se počeo ostvarivati moj životni san, boravila sam u Zagrebu, Sarajevu, puno putovala. Nikada nisam odsjedala u hotelima, jer ih i inače ne volim, a uz to ne bih tako ni mogla naučiti jezik. Stoga sam uvijek boravila u obiteljima, tražila sam mnogočlane obitelji s bakama, djecom, unucima kako bih što bolje i brže usvojila jezik. Tako sam naučila i dijalektalni govor starijih, kao i sleng mladih, učila sam slušajući. To su, vjerujte, bili moji najbolji profesori, svi slučajni prolaznici na ulici, putnici u vlakovima, autobusima. (Vuković 1996: 4)

Posjeti Hrvatskoj nadahnjivali su je i u sveučilišnome radu. Uvodeći studente u umijeće prevođenja, nesebično im je prenosila svoje bogato znanje o Hrvatskoj i ljubav prema Hrvatskoj. U sveučilišnoj sredini u kojoj je djelovala bila je, među ostalim, pokretač rada na polju prevođenja, a prevoditeljski rad, dijelom i njoj zahvaljujući, njeguje poznanjska kroatistika. Potvrđuju to i riječi navedene u predgovoru opsežnoga izdanja prijevoda suvremene hrvatske proze i poezije *Widzieć Chorwację (Vidjeti Hrvatsku)*, objavljenoga godinu dana nakon smrti Łucje Danielewske, kojima se ističu njezine zasluge u prevoditeljskoj djelatnosti:

Prijevodni su pak (...) djelo poznanjske kroatističke sredine – znanstvenih djelatnika Katedre za slavensku filologiju Sveučilišta Adama Mickiewicza u Poznaniu, doktoranada i studenata debitanta u tom području koji su tek krenuli stazama što ih je utrla neprežaljena Łucja Danielewska (*Widzieć Chorwację* 2005: 8).⁷

A njoj u spomen, knjiga se otvara pjesmom Gorana Rema *Sjećaš li se Łucje?...* u prijevodu Krystyne Pieniążek-Marković, *Pamiętasz Łucje?...*

I Vinko Brešić posvetio joj je dvije pjesme: *Poznan, ili krugovi se moji zatvaraju*, iz ciklusa pjesama *Croatia rediviva*, i *Łucja Danielewska prevodi hrvatske pjesnike*.⁸ Łucja je pak svojem dragom prijatelju Milivoju Slavičeku još 1983. posvetila pjesmu *Do Brata Chorwata – Milivojowi Slavičkowi (Bratu Hrvatu – Milivoju Slavičeku)*.⁹

⁷ “Tłumaczenia zaś (...) są dziełem poznańskiego środowiska kroatystycznego – pracowników naukowych Katedry Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, doktorantów i debiutujących w tej dziedzinie studentów, wykraczających dopiero na ścieżki przetarte przez nieodżałowaną Łucję Danielewską.” (*Widzieć Chorwację* 2005: 8)

⁸ Pjesme su prvi put objavljene u časopisu *Osvit*, 1996., br. 2-3-4, str. 105–108. Danielewska ih je prevela na poljski i uvrstila u svoju knjigu *Piąte pory roku* (Danielewska 1997: 203–206).

⁹ I tu je pjesmu uvrstila u svoju knjigu Danielewska 1997: 127.

3. PRIJEVODI S HRVATSKOGA JEZIKA

Danielewska je prevodila s bugarskoga, hrvatskoga, latinskoga, mađarskoga, ruskoga i srpskoga jezika. U njezinu prevoditeljskom radu prijevodi s hrvatskoga zauzimaju posebno mjesto i po broju prevedenih djela – najviše je prevodila s hrvatskoga, i po odnosu prema hrvatskome jeziku. S hrvatskim se jezikom naime toliko srodila da je i neke svoje pjesme napisala izvorno na hrvatskome.¹⁰ Značaj njezinih prijevoda s hrvatskoga na poljski zapažaju i poljski istraživači. “Ne može se zaobići rad Danielewske na području prevođenja s hrvatskoga”, navodi Wysocka, koja ujedno ističe njezinu ulogu u promicanju poljsko-hrvatskih znanstvenih, književnih i kulturnih veza: “Književnica kao da je postala veleposlanicom ove lijepe zemlje, glasnogovornicom poljsko-hrvatskih veza na znanstvenoj, kulturnoj i književnoj razini” (Wysocka [s. a.]).¹¹ Danielewska je doista bila ne samo prevoditeljicom s hrvatskoga nego i promicateljicom Hrvatske u Poljskoj, što je za Hrvatsku bilo osobito značajno u burno vrijeme stjecanja neovisnosti. Izvršno je poznavala hrvatsku povijest, kulturu i suvremenost, bila je upućena u situaciju u kojoj se Hrvatska našla nakon proglašenja državne samostalnosti. Za Lucju nije bilo dvojbe treba li se Hrvatska izboriti za svoju državu; kao poljski domoljub imala je razumijevanja za hrvatsko domoljublje. Svojim kolegama i studentima u Poznanju, ali i poljskoj književnoj i kulturnoj javnosti, tumačila je bremenita ratna zbivanja koja su pogodila Hrvatsku, razbijala predrasude, a nerijetko i krive predodžbe o ratu u Hrvatskoj i raspadu bivše države. I mnogi su joj se iz ratom pogođene Hrvatske tada obraćali – ona je prevodila i brinula se o tome da njihova riječ dopre u javnost:

Ljudi su mi iz Hrvatske slali pisma, a ja sam ih prevodila na poljski i takva su objavljivana u dnevnim novinama diljem Poljske. Bilo je tu tridesetak članaka, potresnih pisama, pisali su obični ljudi, ali i institucije, primjerice Zavod za književnost pri Filozofskom fakultetu, zatim Bedem ljubavi s otoka Krka. Toliko ljudi je imalo povjerenja u mene, bila je to za mene velika moralna obaveza, to sam morala napraviti. (Vuković 1996: 4)

¹⁰ Posrijedi je ciklus pjesama nastao za pjesnikinjina boravka u Dubrovniku 1996. To su pjesme *Zrcalo pučine*, *Vještice*, *Ljudi govore*, *a cvrčci šute*, *Jesi li se osjećao kao mi*, *sveti Vlaho*, *Noćni sabor*, *U noći plavoj* i *Morska vila*. Pjesme su objavljene u časopisu *Dubrovnik*, 1996., br. 2, str. 259–262.

¹¹ “Trudno pominając pracę Danielewskiej na polu przekładu z języka chorwackiego. Pisarka stała się jakby ambasadorem tego pięknego kraju, rzeczniczką związków polsko-chorwackich na poziomie naukowym, kulturalnym i literackim.” (Wysocka [s. a.]

Objavljene knjige njezinih prijevoda devedesetih godina prošloga stoljeća, kada se intenzivno bavila prevođenjem s hrvatskoga, ujedno su pak bile i prigoda za promicanje identitetskih odrednica hrvatske kulture.

Prvi prijevodi Danielewske s hrvatskoga na poljski nastaju osamdesetih godina 20. stoljeća. Riječ je o prijevodima – prepjevima pjesama Nikole Milićevića (1986.), Mile Pešorde (1986.), Milivoja Slavičeka (1987., 1989.) i Vesne Parun (1988., 1989.), pjesnikinje čija ju je poezija privukla i trajno zaokupila i s kojom je do kraja života prijateljevala. Ti su prijevodi tada objavljeni u uglednim tiskovinama, primjerice u književnim časopisima *Życie Literackie* i *Nurt*, novinama *Gazeta Poznańska* i *Ślowo Powszechnie* (v. prilog Bibliografija prijevoda Łucje Danielewske s hrvatskoga na poljski). Prijevode hrvatskih pjesnika u književnim časopisima i novinama Danielewska nastavlja objavljivati i u sljedećem desetljeću. Osim pjesama navedenih pjesnika, na samom početku devedesetih prevodi i pjesme Krešimira Bagića, Vinka Brešića, Vere Hauptfeld, Božice Jelušić, Zvonka Kovača, Vesne Krmpotić, Slavka Mihalića, Dragutina Tadijanovića, Anđelka Vuletića i Anke Žagar te lirsku prozu Luke Paljetka i Vinka Brešića (v. prilog Bibliografija prijevoda Łucje Danielewske s hrvatskoga na poljski). Prijevode pjesama Vesne Parun objavljuje i u zbirkama *Trzy gracje (Tri gracije)* (Desanka Maksimović, Dara Sekulić, Vesna Parun), Kraków, 1992., te *I tęsknię, i pragnę. Perły liryki europejskiej (I čeknem i želim. Biseri europske lirike)*, Warszawa, 1993. Bila je to svojevrsna priprema za prevoditeljske knjige koje će uskoro uslijediti. Tako godine 1995. u Poznanju objavljuje izbor pjesama Josipa Špoljarića, *Ona patrzy*, a već sljedeće godine u Varšavi izlazi njezino najpoznatije prevoditeljsko djelo – antologija suvremene hrvatske poezije *Żywe źródło*. Godine 1998. u Poznanju objavljuje i knjigu posvećenu svojoj omiljenoj pjesnikinji Vesni Parun, koju naziva *morskom ružom*, a u osvit novoga tisućljeća, godine 2000., u Poznanju, izlazi i njezin prijevod romana Ratka Cvetnića *Krótką wycieczką. Zapisy wojenne z lat 1992–1993*. Pred sam kraj svojega života uspijeva dovršiti još dva prijevoda, jedan književni – prijevod priče za djecu *Kućica Dunje Kalilić, Maleńka – bajka po polsku i chorwacku*,¹² a drugi prijevod znanstvene knjige *Povijest Hrvatske (Historia Chorwacji)* Dragutina Pavličevića, oba objavljena 2004. u Poznanju. Glede prosudbe kvalitete književnih prijevoda Łucje Danielewske ističemo ocjenu Marine Trumić: „U prijevodima Łucje Danielewske hrvatska književnost ne gubi ništa od svoje ljepote, pa čak i dobiva određenu, moglo bi se reći poljsku boju“ (prema Wysocka [s. a.]).¹³

¹² Riječ je o dvojezičnom izdanju na poljskome i hrvatskome jeziku.

¹³ “W przekładach Łucji Danielewskiej literatura chorwacka nie traci nic ze swego piękna, a nawet zyskuje pewną szczególną, można rzec polską barwę.” (Trumić prema Wysocka [s. a.]

3.1. ŻYWE ŹRÓDŁO

Pozornost književne i kulturne javnosti osobito je privukla antologija *Żywe źródło. Antologia współczesnej poezji chorwackiej*, objavljena zahvaljujući novčanoj potpori Ministarstva kulture i umjetnosti Republike Poljske. Antologijski se izbor hrvatskih pjesnika u Poljskoj prije ove antologije mogao naći u dvjema koje su joj prethodile, a to su *Lirika jugosłowskańska* u izboru književnoga kritičara i prevoditelja Zygmunta Stoberskoga, objavljena u Varšavi 1960., i *Wewnętrzne morze (Unutarnje more)* u izboru pjesnika, a poslije i prvoga veleposlanika Republike Hrvatske u Poljskoj Milivoja Slavičeka, objavljena u Krakovu 1982. S obzirom na to da je antologija *Żywe źródło* izašla 1996., u vrijeme nedavno stečene hrvatske državne samostalnosti, njezino je predstavljanje u Poljskoj pobuđivalo i zanimanje za tada mladu hrvatsku državu, pa je za stvaranje i unaprjeđivanje književnih i kulturnih veza između Hrvata i Poljaka višestruko značajna. Među prijevodima Danielewske Wysocka ju izdvaja kao krunu njezine prevoditeljske djelatnosti, koja začuđuje u pogledu opsega i koja čini čitljiv katalog nesvakidašnje hrvatske osjetljivosti.¹⁴

Naslov *Żywe źródło (Živi izvor)* preuzet je iz ciklusa pjesama Nikole Miličevića. Antologija sadržava 126 pjesama 77 tada živućih hrvatskih pjesnika, a posebna je po tome što je sve pjesme koje je izabrala prevoditeljica i prevela. Kad je antologija izašla, najstariji uvršteni pjesnik bio je Dragutin Tadijanović, tada je imao 91 godinu, a najmlađa Kornelija Pandžić, imala je 28 godina. Pjesnici su u antologiji poredani abecednim redom, a zastupljena su značajna imena hrvatskoga pjesništva i hrvatske književnosti u rasponu od onih rođenih početkom 20. stoljeća do konca 60-ih godina. Na kraju knjige nalaze se bilješke o autorima, koje je također izradila Ćucja Danielewska.

Nevelik opseg knjige, a riječ je o knjizi malog formata (12 x 16 cm), odredio je broj pjesama kojima će biti predstavljeni zastupljeni pjesnici. Najviše ih je, njih četrdeset troje, predstavljeno s po jednom pjesmom: Ante Armanini, Sead Begović, Boris Biletić, Tito Bilopavlović, Diana Burazer, Ljerka Car-Matutinović, Dalibor Cvitan, Arsen Dedić, Olinko Delorko, Miloš Djurdjević, Tomislav Domović, Mate Ganza, Zvonimir Golob, Vinko Grubišić, Enes Kišević, Branko Maleš, Sonja Manojlović, Tonći Petrasov Marović, Boris Maruna, Mile Maslač, Krešimir Mićanović, Miroslav Mićanović, Ljerka Mifka, Daniel Načinović, Vinko Nikolić, Dubravka Oraić, Kornelija Pandžić, Boro Pavlović, Marija Peakić-Mikuljan, Matko Peić, Hrvoje Pejaković, Nikica Petrak, Toma Podrug, Božidar Prosenjak, Vladimir R. Reinhofer, Joja Ricov,

¹⁴ “Ukoronowaniem tej działalności jest zdumiewająca pod względem rozległości antologia poezji *Żywe źródło*, która układa się w czytelny katalog niezwyklej wrażliwości chorwackiej.” (Wysocka [s. a.]

Tomislav Sabljak, Gojko Sušac, Andriana Škunca, Drago Štambuk, Ivan Tolj, Zlatko Tomičić, Irena Vrkljan. S po dvije pjesme predstavljeno je dvadeset dvoje pjesnika: Krešimir Bačić, Zvonimir Balog, Vinko Brešić, Branko Čegec, Jozefina Dautbegović, Danijel Dragojević, Vlado Gotovac, Dubravko Horvatić, Božica Jelušić, Mladen Katunarić, Željka Knežević, Veselko Koroman, Zvonko Kovač, Zvonko Maković, Stijepo Mijović Kočan, Nikola Milićević, Zvonimir Mrkonjić, Anđelko Novaković, Anka Petričević, Ivan Slamnig, Josip Špoljarić, Igor Zidić. Od toga broja odstupljeno je samo kod nekoliko imena, što upućuje na značaj koji su upravo ti pjesnici imali za prevoditeljicu. Tako su s po tri pjesme predstavljeni Vesna Krmpotić, Luko Paljetak, Mile Pešorda, Milivoj Slaviček, Ante Stamać, Anđelko Vuletić i Anka Žagar, dok se s po pet u antologiju uvrštenih pjesama izdvajaju Slavko Mihalić, Vesna Parun i Dragutin Tadijanović.

3.2. MORSKA RÓŽA

Recepcija pjesništva Vesne Parun u Poljskoj započinje 1960. kada je objavljena prva njezina pjesma u poljskome prijevodu – *Balada o prevarenom cvijeću* (*Ballada oszukanych kwiatów*), a prevela ju je poljska nobelovka, pjesnikinja Wisława Szymborska. Pjesme Vesne Parun prevodili su i drugi poljski prevoditelji,¹⁵ među kojima je najveći broj njih, 60 pjesama, prevela Bożena Nowak.¹⁶ Trudom i marom Łucje Danielewske Vesna Parun dobila je pak monografsko izdanje svojih pjesama na poljskome jeziku, pjesničku zbirku naslovljenu *Morska róża*, te je, kako ustvrđuje Małczak, s dvije¹⁷ samostalne zbirke pjesama potvrdila poziciju najpopularnije hrvatske pjesnikinje u Poljskoj (2007: 80).

Sve pjesme u zbirci *Morska róża*, njih 63, kao i u prethodnoj antologiji, izabrala je i prevela Danielewska. Knjigu je također opremila iscrpnom bibliografijom stvaralaštva i prijevoda Vesne Parun na poljski i na druge jezike, bugarski, engleski, francuski,

¹⁵ To su Mieczysława Buczkówna (1960.), Maria Dąbrowska-Partyka (1975.), Julian Kornhauser (1975.), Maria Krukowska (1965.), Jadwiga Moroń (1988.), Jan Bolesław Ożóg (1973.), Edward Płaczek (1975.), Janusz B. Roszkowski (1968.), Zygmunt Stoberski (1960., 1964.), Daniela Zdybicka (1978.) i Edward Zych (1963., 1990.) (usp. Danielewska 1998a: 101–103).

¹⁶ U prijevodu Nowakove, u ediciji Biblioteka Jugosłowiańska izdavača Wydawnictwo Łódzkie, godine 1976. objavljeno je 56 pjesama Vesne Parun u zbirci *Zaproszenie do ciszy* (usp. Danielewska 1998b: 21; Małczak 2007: 80), a još četiri novoprevedene pjesme te prevoditeljice izlaze 1982. u Slavičekovoj antologiji *Wewnętrzne morze*.

¹⁷ Posrijedi su zapravo tri samostalne pjesničke zbirke. Zbirkama *Zaproszenie do ciszy* i *Morska róża* pridružuje se i *Niepokój miłości (Nemir ljubavi)*, pjesme Vesne Parun u izboru i prijevodu Edwarda Zycha, koje 2001. objavljuje izdavač Miniatura u Krakovu (usp. Małczak [s. a.]).

ruski, slovački, slovenski i švedski, te napisala vrstan predgovor o njezinu pjesničkom stvaralaštvu. Predgovor nadahnuto započinje nizanem retoričkih pitanja u kojima se, s jedne strane, ocrtava prevoditeljičina opčinjenost poezijom te hrvatske pjesnikinje, a s druge strane pobuđuje zanimanje poljskoga čitatelja za otkrivanjem Paruninih pjesničkih svjetova:

Tko je ta pjesnikinja, pjesnikinja čije i samo ime zvuči poput tajanstvene čarolije iz davnih vremena kad su nastajali nazivi stabala, gora i voda – božanstava prirode – u mitskoj kolijevci Sredozemlja?

Tko je ona, koja cijelim svojim pjesničkim stvaralaštvom neprestano prelazi granice književnih vrsta, ograde jezičnih škola, trnovito grmlje kritike, tjesnace pomodnih tendencija, koja zaobilazi tijesna sita međunarodnih književnih nagrada?¹⁸

Pjesnikinja čije je stvaralaštvo takvo da možemo biti njegov najvjerniji pristaša, najgorljiviji oponent, najzavidniji neprijatelj – ali ravnodušni ne možemo ostati?

Čija poezija prekoračuje sve granice: Hrvatske, Europe i pripada svijetu? (Danielewska 1998b: 11)¹⁹

U nastavku predgovora slijedi podroban dvodijelno komponiran prikaz poezije Vesne Parun. Prvi dio, naslovljen *W chorwackim zwierciadle (U hrvatskome zrcalu)*, osim biografskoga predstavljanja pjesnikinje donosi i pregled recepcije njezina pjesništva u književnoj kritici, od prvih negativnih prosudaba do priznanja i prihvaćanja. U drugome dijelu, naslovljenome *W polskim zwierciadle (U poljskome zrcalu)*, prati se recepcija poezije Vesne Parun u Poljskoj, širenju koje je uvelike pridonijela i pjesnička zbirka *Morska róża*. Na kraju predgovora, kao poticaj na čitanje izabranih pjesama, Danielewska citira ulomak iz eseja Vesne Parun *Dan osmi: I stвори Bog knjigu*, koji je također prevela na poljski (v. prilog Bibliografija

¹⁸ Europska nagrada za književnost Vesni Parun dodijeljena je 2010. (op. a.).

¹⁹ “Kim jest ta poetka, której już imię brzmi jak tajemnicze zaklęcie z czasów, gdy rodziły się nazwy drzew, skał i wód – bóstw natury – w mitycznej kolebce Śródziemnomorza?

Kim jest ta, która przez całe twórcze życie wytrwale przeprawia się przez miedze gatunków literackich, zasięki szkół językowych, ciemiste zarośla krytyki, wądoły modnych tendencji, omijając nazbyt ciasne lub dziurawe sita międzynarodowych nagród literackich?

Poetka, wobec twórczości której można być najwierniejszym zwolennikiem, najgorliwszym oponentem, najbardziej zawistnym wrogiem – lecz obojętnym pozostać nie można?

Której poezja przekracza wszelkie granice: Chorwacji, Europy i należy do świata?” (Danielewska 1998b: 11)

prijevoda Łucje Danielewske s hrvatskoga na poljski):

Šta ustvari predstavlja, na primjer, knjiga beletristike i njeno tiho trajanje u vremenu, što laici ga slavom nazivaju? Gledano povijesno-antropološki, ona ostvaruje, jednako kao i glazba i likovna umjetnost, sjedinjenje bezbrojnih subjekata u jednoj vremenskoj vertikali, bez koje se oni nikada ne bi intelektualno i duhovno sreli. Primoravši čitaoce iz najrazličitijih epoha i sredina da se poistovjete s njezinim junacima, knjiga napisana bilo kad postaje suvremenikom svima. Tako je, zahvaljujući književnosti, i bez seobe u druge energetske zone svemira otkrivena četverodimenzionalnost jave, ne služeći se pritom ni transcendencijom ni iluzionizmom. (Parun 1990c)

te predgovor završava riječima: “Tako sugestivno pozvani, bez oklijevanja ćemo posegnuti za *Morskom ružom*.”²⁰

3.3. KRÓTKA WYCIECZKA

Pozornost Łucje Danielewske kao prevoditeljice privukla je i tematika Domovinsko-ga rata. Samo nekoliko godina nakon što je ratna proza Ratka Cvetnića *Kratki izlet: zapisi iz domovinskog rata*²¹ izašla u Hrvatskoj 1997., objavljen je i prijevod toga djela, iste godine, 2000., prvo na njemačkome, potom na poljskome i slovenskome. Cvetnićev *Kratki izlet* isprva je dočekan reakcijama koje su se kretale od hvalospjeva do poka, što u predgovoru djelu navodi i prevoditeljica Danielewska, no za svoj književni prvijenac Cvetnić već 1998. prima Nagradu “Ksaver Šandor Gjalski”, koja potvrđuje njegovu književnu vrijednost. Cvetnićev ratni dnevnik predstavlja kvalitativan zaokret u hrvatskoj ratnoj prozi. To je djelo, drži Pogačnik, “razdjelnica kojom je hrvatska ratna proza ne samo dosegla svoje vrhunce nego i napokon, nakon dužih traženja, pronašla odgovarajući, u književnom smislu, okvir za zbilju” (2009: 58). “Jedini oblik pripovijedanja”, obrazlaže ta književna kritičarka, “koji može podnijeti konfuziju, zbrku, neizvjesnost i brzo izmjenjivanje situacija u zbilji jest prozni fragment, skica i razlomljeno pripovijedanje za kakvo se odlučuje Cvetnić” (Pogačnik 2009: 56).

Prirеđujući prijevod Cvetnićeva djela, prevoditeljica u predgovoru donosi prikaz knjige s osobitim obzirom na poljskoga recipijenta. Čitatelju svraća pozornost na na-

²⁰ “Tak sugestywnie zaproszeni, bez wahania sięgniemy po *Morską różę*.” (Danielewska 1998b: 26).

²¹ Glede žanrovske pripadnosti toga djela Nemeć napominje da ga se ne može imenovati romanom (2003: 414).

slovom iznevjerena očekivanja: prvi dio naslova mogao bi naime sugerirati da je riječ o kakvu zanimljivu vikend-izletu, no takvo što ne dopušta njegov drugi dio. Čitatelja potom upućuje u to da je posrijedi knjiga o ratu, “koji su započeli Srbi 1991. godine kao čin ‘osvete’” (Danielewska 2000a: 5)²² zbog odluke Hrvatskoga sabora o razvrtnuću državne zajednice s Jugoslavijom. Predočuje tešku situaciju u kojoj se Hrvatska našla 1991., nenaoružana i napadnuta od JNA, suočena s nužnošću samoobrane, kada još nije imala ustrojenu vojsku i kad se mogla osloniti samo na *ad hoc* stvorene formacije kojima su dobrovoljno pristupali muškarci sposobni za vojnu službu. U taj kontekst smješta i Ratka Cvetnića koji iz rodnoga Zagreba odlazi na dubrovačko bojište i koji u svojoj knjizi, a ona, ističe prevoditeljica, predstavlja potpunu novost u dotadašnjoj hrvatskoj ratnoj prozi, služeći se oružjem ironije, upućuje oštre kritike i vlasti, i Europi, i svijetu (usp. Danielewska 2000a: 6). Zanimljivo je prevoditeljičino viđenje razloga Cvetnićeve nepristajanja uz političke autoritete i ideologiju (usp. Dyras 2009: 72), što je svojedobno, kako zapaža Pogačnik, “za taj žanr i vrijeme značilo gotovo revoluciju” (2009: 55):

Čitatelj se katkada pita zašto je autor mimo glavne teme djela toliko mjesta posvetio kritici vlasti i stranke na vlasti u državi koja se tek rađala, no možda je u tome određena pravilnost jer, ako je već došla ta stoljećima sanjana sloboda, zasigurno se posve prirodnom čini predodžba o vlasti koja bi bila gotovo idealna. Ako to pak iz očitih razloga nije moguće, udarci pljušte po tim predodžbama. (Danielewska 2000a: 7)²³

Kao slavistica i kroatistica, Danielewska također povlači paralelu između dva-ju *kratkih izleta* u hrvatskoj književnosti, Šoljanova i Cvetnićeve, ustvrđujući kako osim naslova nemaju drugih poveznica. Prevoditeljica zapaža i ulogu sugestivnih opi-

²² “Jest to bowiem książka o wojnie, rozpoczętej przez Serbów w 1991 roku, w akcie ‘odwetu’ wobec uchwały chorwackiego parlamentu dotyczącej wystąpienia tego kraju ze wspólnego państwa – Jugosławii w granicach której – obok Słowenii, Bośni i Hercegowiny, Macedonii oraz Czarnogóry, mniej lub bardziej uzależniona przez ponad 70 lat – znajdowała się również Chorwacja.” (Danielewska 2000a: 5) U prijevodu: “To je naime knjiga o ratu koji su započeli Srbi 1991. godine kao čin ‘osvete’ zbog odluke Hrvatskoga sabora o istupanju te zemlje iz zajedničke države – Jugoslavije, u granicama koje se – uz Sloveniju, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju i Crnu Goru, manje ili više podčinjena, više od 70 godina – nalazila i Hrvatska.”

²³ “Czytelnik zastanawia się niekiedy, dlaczego autor, mimo nadrzędnego tematu książki, tyle miejsca poświęcił krytyce władzy swego odradzającego się państwa i partii rządzącej, ale być może jest w tym pewna prawidłowość, bo jeśli już nadeszła ta od sułeci wymarzona wolność, zapewne czymś naturalnym staje się wyobrażenie rządów zbliżonych do idealnych. Jeśli z oczywistych powodów nie jest to możliwe, sypią się ciosy zadawane tym wyobrażeniem.” (Danielewska 2000a: 7)

sa krajolika s kojima se isprepliću razmišljanja autora o međuovisnosti sadašnjosti i prošlosti, a takva mjesta, kako navodi, ublažuju sarkazam izražen u knjizi (Danielewska 2000a: 7). To joj omogućuje da ukratko izloži hrvatsku povijest i time informira poljskoga čitatelja:

Sveprisutni sarkazam u toj knjizi ipak nije samo izraz trenutačnoga bunta mladoga vojnika. Ublažuju ga kratki, ali neobično sugestivni opisi krajolika s kojima se isprepliću razmišljanja autora o međuovisnosti sadašnjosti i povijesti. Jednako tada kada Cvetnić priziva daleko vrijeme vladavine hrvatskoga kneza Domagoja, koji je živio u 9. stoljeću i uspješno se odupirao posezanjima Venecije, ili tada kada razmišlja o mudrosti graditelja dubrovačkih zidina iz 16. stoljeća, koje su se uspješno odupirale napadu neprijatelja iz 20. stoljeća. Takvim umetcima – koji se snagom činjenica donose skraćeno – autor je zasigurno želio podsjetiti na to da je neovisnost njegove zemlje prestala zapravo 1102. godine, kada je kao rezultat personalne unije zajedničkim vladarom Mađara i Hrvata postao kralj Koloman. Potom je bila Austro-Ugarska, uslijedila je vladavina Karađorđevića, eksperiment Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, a također, ne potpuno neovisna, Nezavisna Država Hrvatska. Poslije je nastala Jugoslavija – razapeta između dvaju svjetskih ratova sve do ratne omče devedesetih godina 20. stoljeća, koja kao da potkopava lijepu ideju jedinstva južnih Slavena. (Danielewska 2000a: 7)²⁴

Ovo djelo pred prevoditelja postavlja i druge zahtjeve. Ono obiluje pojmovima, imenima, izrazima koje čitatelju izvan matične sredine valja objasniti, a tu je zadaću prevoditeljica vrlo uspješno odradila. Prijevod je popraćen sa 172 bilješke kojima se ukratko, ali precizno objašnjavaju brojni zemljopisni nazivi, imena ulica, trgova i gradskih četvrti,

²⁴ “Wszechobecny sarkazm tej książki nie jest jednak tylko wyrazem chwilowego buntu młodego żołnierza. Łagodzą go krótkie, ale niezwykle sugestywne opisy krajobrazów, przeplatające rozważania autora o współzależności pomiędzy teraźniejszością i historią. Zarówno wówczas, gdy Cvetnić przywołuje odległe czasy panowania chorwackiego księcia Domagoja, żyjącego w IX wieku i skutecznie odpierającego zakusy Wenecjan, czy wtedy, kiedy zastanawia się nad przenikliwością budowniczych dubrownickich twierdz obronnych z XVI wieku, z powodzeniem opierających się atakom wroga z XX wieku. Za pomocą tego rodzaju wtrętów – siłą faktu operujących skrótem – autor chciał zapewne przypomnieć o tym, że niepodległość jego kraju skończyła się w zasadzie w 1102 roku, kiedy to w wyniku unii personalnej wspólnym władcą Węgrów i Chorwatów został król Koloman. Potem były Austro-Węgry, następnie rządy Karadziordziewiciów, eksperyment Królestwa Serbów, Chorwatów i Słowenów oraz nie całkiem niezależne Niezależne Państwo Chorwackie. Później zaistniała Jugosławia – rozpięta między dwiema wojnami światowymi, aż po pętlę wojny lat dziewięćdziesiątych XX stulecia, zdającej się grzebać piękną ideę jedności Słowian południowych.” (Danielewska 2000a: 7)

nazivi ratnih postrojba, značenja nekih žargonskih izraza i dr. te daju potrebne obavijesti o suvremenicima koji su se, oblikujući tadašnju hrvatsku zbilju, našli i u Cvetničevim zapisima, ali i o povijesnim osobama iz političkoga, kulturnoga i književnoga života u njima spomenutima. Navedeno potkrjepljujemo tek s nekoliko primjera:

Mitnica – dio Vukovara gdje su se vodile osobito teške borbe između branitelja grada i srpskih snaga. (Danielewska 2000b: 127)²⁵

Radovan Pavić – vodeći hrvatski geopolitolog, već je prije predvidio ono što je velikim dijelom poslije postalo stvarnošću.²⁶ (Danielewska 2000b: 129)

Trnje – četvrt grada Zagreba; iako se danas nalazi u samom središtu grada, i dalje zadržava određena obilježja nekadašnjeg predgrađa na Savi.²⁷ (Danielewska 2000b: 131)

Spitfajerica – od marke zrakoplova spitfire: letачka jakna koju nosi posada u zrakoplovu. (Danielewska 2000b: 132)²⁸

Može se stoga ustvrditi da predgovor i popratne bilješke čine značajan prevoditeljičin prinos otklanjanju mogućih komunikacijskih zaprjeka između Cvetničevih zapisa iz Domovinskoga rata i poljskoga čitatelja kojemu su namijenjeni.

I na kraju – recimo: prevoditeljski rad Ćucje Danielewske izvrsno predočuje već spomenuta pjesma Vinka Brešića *Lucija Danielewska prevodi hrvatske pjesnike*. Navodimo je stoga u cijelosti:

Lucija Danielewska prevodi hrvatske pjesnike

Lucija Danielewska prevodi hrvatske pjesnike

Ona izmišlja jedan jezik u samom jeziku

Ona izmišlja pjesnike i dijeli im imena

²⁵ “Mitnica – część Vukovaru, w której toczyły się szczególnie ciężkie walki obrońców miasta z siłami serbskimi.” (Danielewska 2000b: 129)

²⁶ “Radovan Pavić – czołowy chorwacki geopolitolog, już wcześniej przewidywał to, co w większej części stawało się później rzeczywistością.” (Danielewska 2000b: 129)

²⁷ “Trnje – jedna z dzielnic Zagrzebia; choć obecnie położona w samym środku miasta, nadal zachowuje pewne cechy dawnego przedmieścia nad Sawą.” (Danielewska 2000b: 131)

²⁸ “Spitfajerica – od marki samolotu spitfire: kurtka lotnicza załóg samolotu.” (Danielewska 2000b: 132)

prema sličnosti koju s njima poprima
a oni se njome koriste kao kućom

Lucija Danielewska prevodi hrvatske pjesnike
i danima ne spava zbog hrvatskih riječi
kojih ne pozna nit jedan rječnik a još ne poznaje
niti njezino srce, dodaje

Zato na tim mjestima ostavlja bjelinu
pa odlazi među ljude, najčešće na Dolac,
vozi se tramvajima bez cilja,
nečujno sjeda u zadnje studentske klupe
kao nekoć u Warszawi, pa kad se vrati
u sobu na Cvjetnome, bjeline već
nema

Na kraju samo dopiše:

S języka chorwackiego na polski przełożyła Łucja Danielewska
(Danielewska 1997: 205)

4. ZAKLJUČAK

Pri razmatranju hrvatsko-poljskih književnih i kulturnih veza ime je Łucje Danielewske nezaobilazno. Kontakti s Hrvatskom trajno su je povezali s našom zemljom, usmjerivši njezin radni elan na uzajamne književne i kulturne veze dvaju naroda. Otkrivši Hrvatsku za sebe, otkrivala ju je i svojim sunarodnjacima. Njezini su prijevodi s hrvatskoga, osobito u posljednjem desetljeću 20. i na početku 21. stoljeća, uvelike pridonijeli upoznavanju Poljaka s hrvatskom zbiljom, s hrvatskom poviješću i kulturom. “Zahvaljujući poznanjskoj prevoditeljici”, navodi Wysocka, “do poljskoga su čitatelja došle izvrsne hrvatske pjesme, izvrsna proza i potresna svjedočanstva o ratu na Balkanu”.²⁹ U sveučilišnoj sredini rodnoga Poznanja bila je autoritetom u prevodenju s hrvatskoga i poticateljicom danas u toj sredini postignutoj zavidnoj razini prevo-

²⁹ “To dzięki poznańskiej tłumaczce dotarły do polskiego czytelnika znakomite wiersze chorwackie, świetna proza i dramatyczne relacje z wojny na Bałkanach.” (Wysocka [s. a.]

diteljske djelatnosti. Njezine su pjesme također prevedene na hrvatski, a nekoliko je pjesama i napisala na hrvatskome.

Književnica i prevoditeljica Łucja Danielewska pridružuje se istaknutim Poljacima koji su stvarali i unaprjeđivali hrvatsko-poljske književne i kulturne veze. U dodirnim točkama Hrvata i Poljaka pripada joj više nego vrijedno mjesto spomena.

BIBLIOGRAFIJA PRIJEVODA ŁUCJE DANIELEWSKE S HRVATSKOGA NA POLJSKI

KNJIGE

- CVETNIĆ, Ratko. 2000. *Krótką wycieczką. Zapisy wojenne z lat 1992–1993*. Poznań: Ars Nova.
- KALILIĆ, Dunja. 2004. *Maleńka – bajka po polsku i chorwacku*. Poznań: Wydawnictwo Kontekst.
- PAVLIČEVIĆ, Dragutin. 2004. *Historia Chorwacji*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- PARUN, Vesna. 1998. *Morska róża*. Poznań: Ars Nova.
- ŠPLJARIĆ, Josip. 1995. *Ona patrzy*. Poznań.
- ŻYWE ŹRÓDŁO 1996. *Żywe źródło. Antologia współczesnej poezji chorwackiej*. Warszawa: Wydawnictwo Książkowe IBiS.

PRIJEVODI U ČASOPISIMA, NOVINAMA I KNJIGAMA³⁰

- BAGIĆ, Krešimir. 1991. “Szczegóły, czyli: szumy, plamy” [cyklus od deset pjesma]. *Zrcalo* 1: 87–90.
- BREŠIĆ, Vinko. 1991a. “Sławonia znowu...” [lirska proza]. *Zrcalo* 1: 86.
- BREŠIĆ, Vinko. 1991b. “Gwiazdkowa Europa A.D. 1991.” *Gazeta Poznańska* 24–26: 12.
- BREŠIĆ, Vinko. 1991c. “Gdzieś w pociągu między miastami”. *Tygodnik Ludowy* 48: 4.
- BREŠIĆ, Vinko. 1992. “Syn”. *Tygodnik Ludowy* 48: 4.
- HAUPFELD, Vera. 1990. “Moja ścieżka”. *Płomyczek* 8: 3.
- JELUŠIĆ, Božica. 1991. “Jesienny madrygał”. *Tygodnik Ludowy* 48: 4.
- KOVAČ, Zvonko. 1991. “My mamy swoje drogie żony, swoje rodziny”. *Zrcalo* 1: 85–86.
- KRMPOTIĆ, Vesna. 1991. “Różo mego życia”. *Zrcalo* 1: 85.
- MIHALIĆ, Slavko. 1991. “Mistrzu, zgaś świecę”. *Zrcalo* 1: 84.

³⁰ Usp. Danielewska 1997: 334–345.

- MIHALIĆ, Slavko. 1996. "W nocy budzą mnie kroki, Pytania w związku z ptakami, Zaproszenie na piwo, Ucieczka kochanków, Mistrzu, zgaś świecę". *Wiadomości Kulturalne* 1: 13.
- MILIĆEVIĆ, Nikola. 1986a. "Błękitna elegia". *Gazeta Poznańska* 70: 11.
- MILIĆEVIĆ, Nikola. 1986b. Pragnienie. *Czysta gra*. Poznań 1986: 103.
- MILIĆEVIĆ, Nikola. 1991. "Żywe źródło" [cyklus od 16 pjesama]. *Zrcalo* 1: 78–83.
- PALJETAK, Luko. 1990. "Kłótnie" [lirska proza]. *Gazeta Poznańska* 50: 11.
- PARUN, Vesna. 1988d. "Przypowieść, Numer jedenście, Szkielet". *Życie Literackie* 20: 4.
- PARUN, Vesna. 1988a. "Do pana Edgara Poe, Byłam chłopcem z procą, byłam ptakiem". *Nurt* 3: 26.
- PARUN, Vesna. 1988b. "Dzięki Ci, Boże". *Słowo Powszechne* 30: 6.
- PARUN, Vesna. 1988c. "Martwe obłoki, Strach, Równowaga, Późny blask". *Nurt* 291: 23.
- PARUN, Vesna. 1988d. "Przypowieść, Numer jedenście, Szkielet". *Życie Literackie* 20: 4.
- PARUN, Vesna. 1989. "Ścięcie tysiąca kwiatów na Placu Niebiańskiego Spokoju". *Nurt* 1: 29.
- PARUN, Vesna. 1990a. "Zlarin, Ja będę daleko, Lato, Wiersze są zmęczone". *Koniec wieku* 1: 76–77.
- PARUN, Vesna. 1991a. "Dzień Ósmy: I Bóg stworzył książkę". *7 Dni* 2: 24.
- PARUN, Vesna. 1991b. "Zlarin". *Zrcalo* 1: 83.
- PARUN, Vesna. 1992. "Zlarin, Martwe obłoki, Gałąź omoriki, Lato, Późny blask, Szkielet, Późna jesień, Czas, Wdowa, Ręka, Do pana Edgara Poe, Dzięki Ci, Boże, Równowaga". *Trzy gracje*. Kraków: Wydawnictwo Miniatura: 47–63.
- PARUN, Vesna. 1993a. Późny blask, Gałąź omoriki, Ręka, Do pana Edgara Poe. *Metafora* 1993, wiosna – lato – jesień: 65.
- PARUN, Vesna. 1993b. "Szum skrzydeł, plusk wody, Gałąź omoriki, Drzewo, Czas, Wdowa, Spotkanie, Przypowieść". *I tęsknię, i pragnę. Perły liryki europejskiej*. Ur. Aleksandar Nawrocki. Warszawa: Wydawnictwo Książkowe IBiS: 79–86.
- PARUN, Vesna. 1996. "Poranek, Balkon, Szumcie, ciemne drzewa, Moja pracownia, Gdyby nie było Twoich oczu, Brzeg, Zmieniamy się jak liście". *Wiadomości Kulturalne* 13: 13.
- PEŠORDA, Mile. 1986. "Antun Branko Šimić". *Czysta gra*. Poznań: 106–107.
- SLAVIČEK, Milivoj. 1986a. "Dopóki jedni wymyślają pisarzy, Na przykład, Niegdyś, Pieśń Aramejczyka, Planuję, myję zęby, śnię, Przypuścimy że jest tak, Ten język, Znowu piszę o moim ciele". *Czysta gra*. Poznań: 114–121.

- SLAVIČEK, Milivoj. 1986b. "Przypuśćmy że jest tak, Na przykład, Dopóki jedni wymyślają pisarzy, Planuję, myję zęby, śnię, Znowu piszę o moim ciele". *Życie Literackie* 15: 3.
- SLAVIČEK, Milivoj. 1989. "Dwuwersz o nadziei, Mała ballada o wróblu, Przypomnienie z epoki, xxx (Naturalnie że zmierzamy ku katastrofie)". *Życie Literackie* 33: 4.
- SLAVIČEK, Milivoj. 1991. "Mój język". *Zrcalo* 1: 84.
- TADIJANOVIĆ, Dragutin. 1991. "Długo w noc, w zimową białą noc". *Zrcalo* 1: 77–78.
- ŽAGAR, Anka. 1991a. "Kształt, cisza". *Tygodnik Ludowy* 48: 4.
- ŽAGAR, Anka. 1991b. "Szło przez las szło i wszystko zapomniało". *Zrcalo* 1: 86–87.

BIBLIOGRAFIJA

- DANIELEWSKA, Łucja. 1997. *Piąte pory roku*. Poznań: Koziolki Poznańskie.
- DANIELEWSKA, Łucja. 1998a. "Twórczość". U: Vesna Parun. *Morska róża*. Prev. Łucja Danielewska. Poznań: Ars Nova: 95–103.
- DANIELEWSKA, Łucja. 1998b. "O poezji Vesny Parun". U: Vesna Parun. *Morska róża*. Prev. Łucja Danielewska. Poznań: Ars Nova: 9–26.
- DANIELEWSKA, Łucja. 2000a. "Wstęp". U: Ratko Cvetnić. *Krótką wycieczka. Zapisy wojenne z lat 1992–1993*. Przekład, wstęp i przypisy Łucja Danielewska. Poznań: Ars Nova: 5–8.
- DANIELEWSKA, Łucja. 2000b. "Przypisy". U: Ratko Cvetnić. *Krótką wycieczka. Zapisy wojenne z lat 1992–1993*. Przekład, wstęp i przypisy Łucja Danielewska. Poznań: Ars Nova: 126–134.
- DYRAS, Magdalena. 2009. *Re-inkarnacje narodu. Chorwackie narracje tożsamościowe w latach dziewięćdziesiątych XX wieku*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- GŁĘBICKA, Ewa. 2000. *Leksykon grupy literackie w Polsce 1945–1989*. Warszawa: Wiedza powszechna. URL: https://rcin.org.pl/Content/61579/WA248_80132_III-23-634_glebicka-grupy_o.pdf (12. listopada 2021.)
- MAŁCZAK, Leszek. 2007. "O poljskim prijevodima hrvatske književnosti u razdoblju od 1990. do 2006.". *Komparativna povijest hrvatske književnosti: zbornik radova 9. Hrvatska književnost XX. stoljeća u prijevodima: emisija i recepcija*. Ur. Cvijeta Pavlović i Vinka Glunčić-Bužančić. Split: Književni krug: 75–98.
- MAŁCZAK, Leszek. [s. a.] "Prijevodi knjiga." *Croatica*. <https://www.croatica.us.edu.pl/hr/bibliografije/knjizevna-bibliografija-2/knjizevna-bibliografija/> (12. listopada 2021.)
- NEMEC, Krešimir. 2003. *Povijest hrvatskog romana od 1945. do 2000*. Zagreb: Školska knjiga.
- PARUN, Vesna. 1990b. *Nedovršeni mozaik. Feljtoni, putopisi, kritike, eseji (1958 – 1989)*. Izabrala i uredila Karmen Milačić. Zagreb: Mladost.
- PARUN, Vesna. 1990c. "Dan osmi: I stvori Bog knjigu". *Osvit* travanj – svibanj.
- WIEDZIEĆ CHORWACJĘ. 2005. *Wiedzieć Chorwację. Panorama literatury i kultury chorwackiej 1990 – 2005*. Ur. Krystyna Pieniążek-Marković, Goran Rem i Bogusław Zieliński. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- WIERSZE. 1991. "Wiersze. Pjesme suvremenih hrvatskih pjesnika u poljskom preplevu Lucje Danielewske (Izbor)". *Zrcalo* 1: 77–90.

- POGAČNIK, Jana. 2009. "Usponi, padovi i konačno dobri radovi". *Hrvatska revija* 3: 55–64. URL: <https://www.matica.hr/hr/355/usponi-padovi-i-konacno-dobri-radovi-21076/> (12. listopada 2021.)
- FUNDACJA WSPIERANIA KULTURY IM. ŁUCJI DANIELEWSKIEJ. [s. a.] URL: <https://spis.ngo.pl/210776-fundacja-wspierania-kultury-im-lucji-danielewskiej> (12. listopada 2021.)
- VUKOVIĆ, Željka. 1996. "Zaljubljenost u Hrvatsku". *Večernji list – Kulturni obzor* 20: 4.
- WIELKOPOLSKI ALFABET PISAREK. 2012. Wielkopolski alfabet pisarek. Ur. Ewa Kraszkowska i Lucyna Marzec. Poznań: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury.
- WYSOCKA, Dominika. [s. a.] "Łucja Danielewska". *Wielkopolski Słownik Pisarek*. URL: https://pisarki.fandom.com/wiki/%C5%81ucja_Danielewska (12. listopada 2021.)

ŁUCJA DANIELEWSKA'S TRANSLATION AS A FORM OF PROMOTION OF CROATIAN-POLISH LITERARY AND CULTURAL RELATIONS

JADRANKA NEMETH-JAJIĆ

ABSTRACT

The life of Łucja Danielewska (1932 – 2004), a Polish writer and translator, called “the first lady of Poznań poetry” in her hometown Poznań, imbued a large part of her life with Croatia. In her translation career – and she translated from Bulgarian, Croatian, Latin, Hungarian, Russian, and Serbian – the texts translated from Croatian occupy a special place. She grew fond of the Croatian language so much that some of her poems were originally written in Croatian. She translated intensively from Croatian in the 1990s, during the tumultuous period when Croatia was gaining independence. As an excellent connoisseur of Croatian history and culture, she interpreted the horrible war events that struck Croatia to her colleagues and students at the Institute of Slavic Philology at Adam Mickiewicz University in Poznań as well as to the Polish literary and cultural public, thus promoting the identity determinants of Croatian culture. Her most significant translations from Croatian into Polish date back to the 1990s. At that time, she published an anthology of contemporary Croatian poetry entitled *Żywe źródło* [*Living Source*] (1996) as well as a selection from the poetry written by Vesna Parun entitled *Morska róża* [*Sea Rose*] (1998), while her translation of Ratko Cvetnić's novel *Kratki izlet* [*Krótką wycieczka; Short Outing*] was published at the dawn of the new millennium. The paper examines the above mentioned translations as well as other Danielewska's translations from Croatian into Polish, which are considered in light of the promotion of Croatian-Polish literary and cultural relations and earned her more than honourable mention regarding the contact between Croatian and Polish people.

KEY WORDS:

Croatian-Polish cultural relations, Croatian-Polish literary relations, Łucja Danielewska, promotion of Croatian culture, translation

